

URSA minor

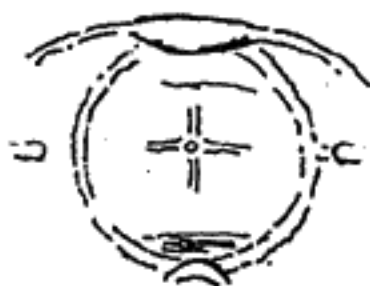

URSAN JAOSTOJEN TIEDOTUSLEHTI

ISSN 0780-7945

4/92

Jukka Ruoskanen:

SIVUAURINKO

Halot - Halos

ALKUKESÄN HALOT

Viime UMin valittelujen jälkeen lienee nyt paikallaan todeta tilanteen hieman viimekertaisesta muuttuneen. Nyt ei ole odotettavissa voivotteluja haloilmiöitä kohtaan, vaan tällä kertaa on vuorossa aivan oikea halokatsaus mielenkiintoisten näytelmien esittelyiden kera. Touko-kesäkuun aikana havaittiin muutamia mielenkiintoisia näytelmiä, joista siis esittely on luvassa. Viereisellä sivulla on pitkästä aikaa myöskin koodaustaulukko, johon on sisällytetty kesäkuun havainnot.

Vaikka huhtikuu onkin jo kaukana takanapäin, palaamme nyt erään mielenkiintoisen havainnon myötä takaisin huhtikuun 27. päivään. Tämä kyseinen havainto kolahti postiluukustani vasta viime UMin deadlineen jälkeen, mutta se on senverran kovaa kamaa, että otamme sen nyt esille. Tuona päivänä (27.4.) Petteri Kankaro sai Merimaskussa ihailtavakseen kovan halonäytelmän. Iltapäivän kieppeillä taivaalle ilmestyneessä Cs:ssa näkyi tavanomaisten lisäksi horisonttirenkaan pätkiä, sekä kaiken kruununa pitkähköt Wegenerin vasta-aurinkokaaret. VAur-kaaret näkyivät kymmenen minuuttia, ja Petteri vangitsi ne filmille. Tämä näytelmä nousi klassisen kevään (maalis-huhti) parhaaksi halonäytelmäksi.

Melko vaisuksi jääneen toukokuun parhaita halonäytelmiä pääsivät ihailemaan nuori havaitsija P.Kankaro, ja kokenut haloprofeetta M.Riikonen. Alla tarkemmin havainnoista.

3.5. Merimaskun taivaalla olleet harsopilvet olivat jälleen Kankaron ilonaiheena. Tälläkertaa näkyviin ilmestyi muutamaksi minuutiksi 120^asteen sivuaurinko. Petteri kertoo Cs ja Ci pilvien liikkuneen, mutta 120 SAur pysyi paikallaan. Tästä hän päätteli, että ilmiö on tosi.

7.5. Aamulla Degerbyssä Marko Riikonen pääsi pitkästä aikaa havaitsemaan harvinaisempaa tavaraa, kun heikko Parryn kaari ilmestyi kymmeneksi minuutiksi melko mukavan ylläsivuavan päälle. Parry oli aluksi aivan valkea, mutta kirkastuttuaan hieman väreinä olivat ainakin punainen ja sininen.

15.5. Jälleen Riikonen asialla Degerbyssä. Tällä kertaa päivän paras noteeraus oli 120 SAurit. Havaintokertomuksen mukaan 120 SAurit olivat välillä "ultimaalisen himmeitä", ja horisonttirengas "aivan sanoinkuvaamattoman himmeä". Häpeäkseni täytyy tunnustaa, että vain 4 kilometrin päässä Degerbystä, Siuntiossa, en havainnut taaskaan mitään, kuten kävi myös 7.5. havainnossa. Tästä sainkin kuulla Markolta muutamia kommentteja...

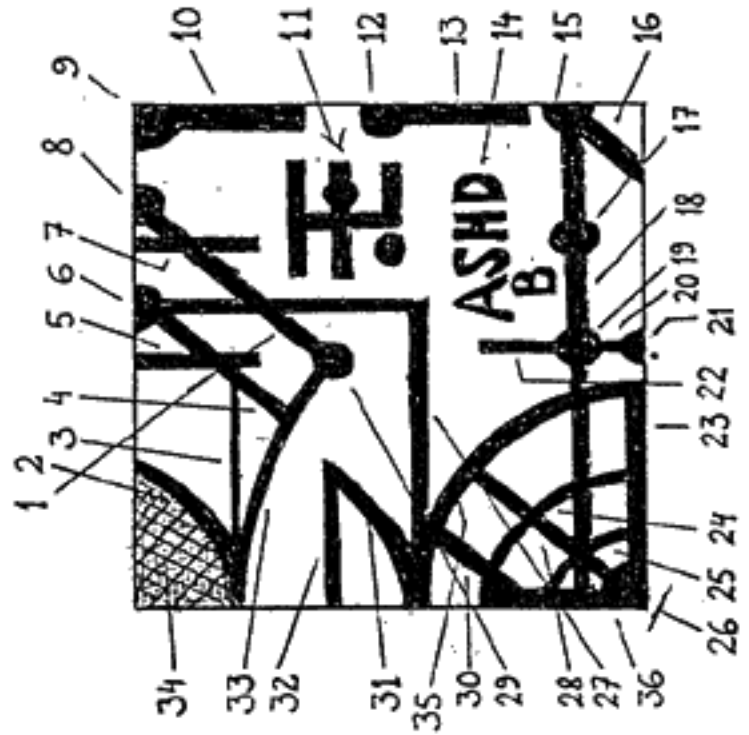
Kesäkuun alku oli erittäin miellyttävää aikaa halojen suhteen. Pilvet tuntuivat kuitenkin keskittyvän aika rankasti Siuntion taivaalle, vain 3.6. oli muitakin havaitsijoita kehissä. (Mika Brayn kylmän viileä kommentti Siuntion halonäytelmistä: "Taas on Tanskasta tullut lastia". No onneksi kaikki halot ovat filmillä).

Kuukausi: KESÄ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	Yht.
MIKA BRAY HKI																															3
ANNE JOKINEN ESP00																															12
ESA KINNUNEN ESP00																															5
MINTTU LAMPINEN TAMPERE																															1
ISMO LUUKKONEN HKI																															8
JOUKO MARKKANEN HKI																															5
JARMO MOILANEN KOKKOLA																															11
VEIKKO MÄKELÄ HKI																															4
AAPO NIVES LAUKAA																															1
ALEX NIVES JYVÄSKYLÄ																															6
MARKO RIIKONEN HKI																															1
JUKKA RUOSKANEN SIUNTIO																															10
KRISTA VAJANTO TURKU																															7
TEEMU ÖHMAN ÄÄNEKOSKI																															6

Yllä on siis tuo kesäkuun havaintojen pohjalta tehty koodaustaulukko. Havaintosijoiden määrä on kunnioitettava, 14 havaintosijaa. Taulukosta näkee, että paras päivä on ollut tuo kolmas päivä. Tuolloin on ollut säpinää pääkaupunki-seudulla sekä Kokkolassa. Siuntion tulokset ovat yllättäviä, sillä en usko pilvien kiertäneen muuto paikkakuntia. Syy lienee pikemminkin kyseisten havaintojen ajankohdassa (esim. 8. päivän näytelmä keskittyi aikaiseen aamuun).

Vieressä on selitykset noille salaperäisille koodelle. Osa havaintosijoista on voinut unohtaa merkien selitykset. Toivottavasti tuo mikroskooppisen pienen tekstin näkyy UMissa.

- 1 Olivestaurinkokaari
- 2 ZYK
- 3 46 vllisivua
- 4 Tricker
- 5 Diff. A
- 6 Vasta-aurinko
- 7 Diff. B
- 8 134 esteen saur
- 9 120 esteen saur
- 10 120 esteen saurikaari
- 11 Pyöreädiiviteiden esheullamat kaarek(vas.) sekä niillä sivuvaat kaarek
- 12 23
- 13 18-24
- 14 20-35°
- 15 90 - 98 esteen saur
- 16 Hevelin halo
- 17 A = Irctiovetin kaari
- 18 B = Bouquerin kaari
- 19 C = Dale
- 20 D = Schiesinger
- 21 H = Hissink
- 22 K = Huu tai turtematon halomatto

- 15 66 esteen saur
- 16 46 allasivua
- 17 44-46 esteen saur
- 18 Horisonttirenngas
- 19 Sivuaurinko
- 20 Olivestaurinikaari
- 21 Alasivuaurinko
- 22 Loustikaari
- 23 Alahorisonttirenngas
- 24 61a-22 esteen renngas
- 25 Bottlingin renngas
- 26 61a-aurinko
- 27 Kopperin vuurikaari
- 28 Aurinkokaari
- 29 46 esteen konttittikaari
- 30 Ala-aurinkokaari
- 31 Sivuaurinko
- 32 Päärin kaari
- 33 46 esteen kaari
- 34 Kärnin kaari
- 35 22 esteen renngas
- 36 Aurinkoosiaari

3.6. Aamupäivällä Kokkolassa viiden minuutin ajaksi ilmestyi näkyviin Wegenerin vasta-aurinkokaaren pätkä. Havaittaja Jarmo Moilanen kertoi Wegenerin olleen erittäin himmeä, mutta samalla kuitenkin hieman värillinen (PV). Jarmo sai ilmiön kuvatuksikin. Tällainen lyhytaikainen, äärimmäisen himmeä halo panee havaittajan todella koetukselle. Jarmo onkin erittäin tarkka ja hyvä havaittaja.

Marko Riikonen onnistui puolenpäivän aikoihin havaitsemaan Helsingissä toisen 120 SAurin n. 180 asteen pituisella HR:lla. Sitten kello 1615-1640 välisenä aikana Siuntion taivaalla JR havaitsi molemmat 120 SAurit. Välillä toinen SAur oli hyvinkin selvä ja kirkas. MR soitti minulle juuri havaintoni jälkeen viiden maissa lentokentältä ennen lähtöään, ja kertoi omasta havainnostaan, jonka siirsin sitten lomakkeelle.

4.6. Yllättävä näky kohtasi JR:n iltapäivällä. Olin odottelemassa lännessä olevan Cs-alueen nousemista korkeammalle, kun siihen yllättäen ilmestyi yksinäinen 46 allasivuava. Otin kuvan tästä yllättävästä vierailijasta. Ehkä kaikkein silmiinpistävin ilmiö tuolloin oli Bishopin rengas. 46 allas oli nimittäin himmeähkö, ja kesti vain viitisen minuuttia.

8.6. Innostavan "multihalosarjan" viimeinen näytelmä Siuntiossa. Heräsin kello 9.10 ja vilkaistuani ulos päätin lähteä sinne kameran kanssa. Taivaalla oli tuolloin hyvin tyypillinen pyramidikiderengas näytelmä. Epämääräinen 22 ylläsivuava, paksu, oudon valohehkun peittämä 22 rengas ja selvä Parryn kaari. Itse pyramidikiteiden aiheuttamista ilmiöistä taivaalla oli täysi 9 asteen rengas ja sitä allasivuava kirkastuma. 9 allasivuava liittyi selvästi erääseen pilveen, joka ajelehti kohti 22 rengasta. Kello oli 9.25 kun pilvi saavutti 22 renkaan tienoon, ja välittömästi 24 asteen päähän auringosta ilmestyi outo kaaren pätkä, josta tietysti heti otin kuvia. Näistä oudoista pyramidikidehaloista seuraavassa kappaleessa hieman lisää. Pian tämän jälkeen halot heikkenivät, kunnes 9.45 tuli vaisu jälkinäytös 120 SAurien kera. Tuon "shokki-aamun" aikana taivaalla vieraili yhteensä 11 halomuotoa. Siltikään all-sky kaaviota ei tarvinnut käyttää kuin 120 SAurien vuoksi.

PYRAMIDIKIDEHALOJEN SEKAMELSKA

Tuossa 8.6. havainnon yhteydessä tuli nyt siis ilmi tuo mahdollinen 24 asteen rengasta sivuava kaari. Vielä en tiedä, kuinka hyvin tuosta näytelmästä ottamani valokuvat onnistuvat, mutta ne eivät missään tapauksessa ole ensimmäiset tästä ilmiöstä otetut. Tarkkaa tietoa meillä ei tosiaankaan ole tämän ilmiön luonteesta. On vain esitetty arveluja, että se voisi olla 24 sivuava kaari. Simulaatiot viittaisivat siihen. Kyseessä on siis epämääräinen kirkastuma 24 asteen päässä auringosta hieman sivuaurinkojen alapuolella, molemmilla puolilla siis. Tässä on nyt pieni yhteenveto Suomessa tehdyistä havainnoista jotka viittaisivat 24 sivuavan olemassaoloon.

10.4.87 Marko Riikosen valokuvissa selvä kirkastuma n. 24 asteen etäisyydellä.

11.4.87 Jälleen Riikosen valokuvissa kirkastuma 24 asteen sivuavan kohdalla. Selvä ilmiö.

12.4.87 Riikosen valokuvissa selvästi värillinen 24 sivuavan kirkastuma. Lisäksi Veikko Mäkelällä aivan vastaava havainto värillisestä kirkastumasta juuri 24 sivuavan kohdalla.

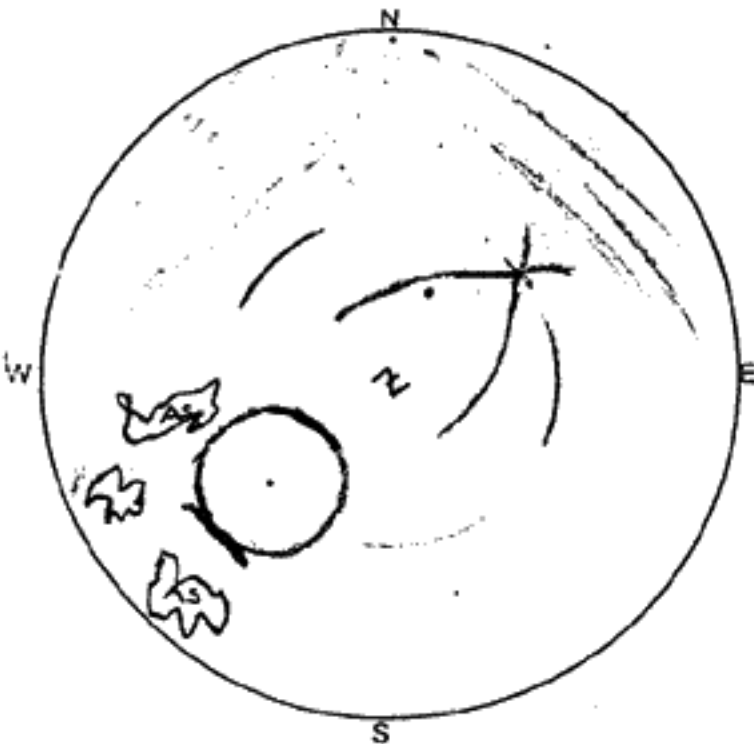
9.5.90 Ruoskasella valokuva kirkkaasta ja hyvin värikkästä halosta 24 asteen päässä auringosta.

28/29.3.91 Ruoskasen valokuvissa epäselvä diffuusi kirkastuma oikeassa kohdassa. Ainoa epävarma tapaus näistä kaikista.

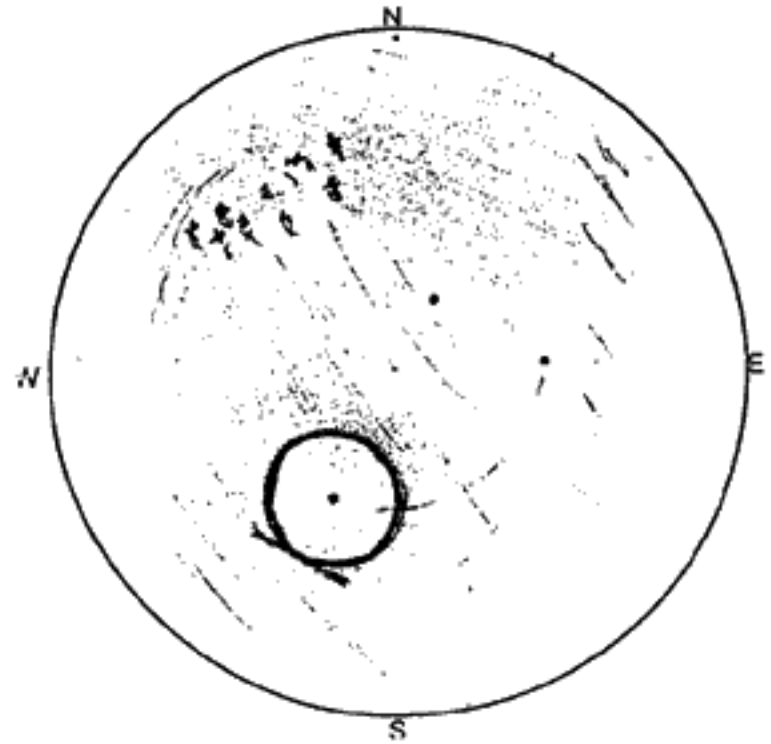
8.6.92 Ruoskasella selvä värillinen halo 24 asteen sivuavan kohdalla. Valokuvia on.

Näiden lisäksi Riikosella havainto ja valokuvia Shanghaissa 22.7.90 näkyneestä näytelmästä, jossa oli 24 sivuavan tyyppinen kirkastuma.

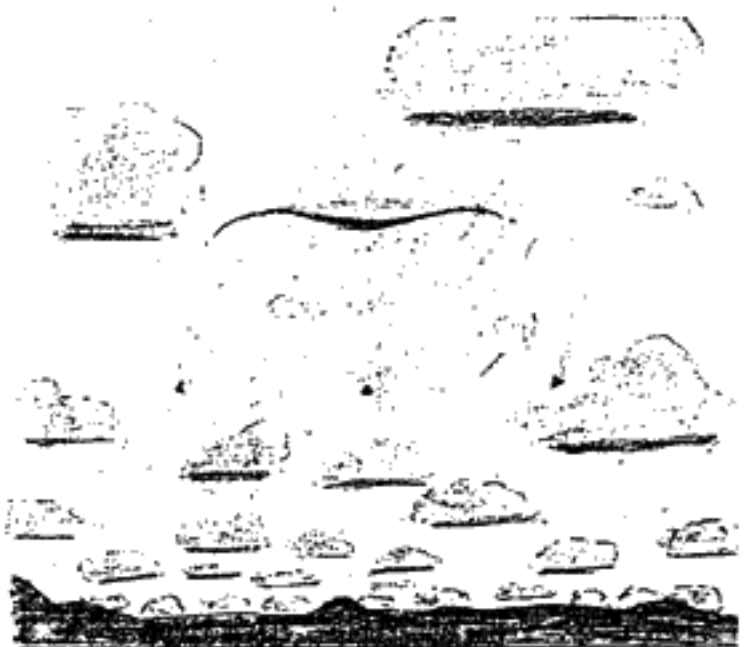
Materiaalia meillä siis on runsain mitoin. Varsinkin tuon 10.-12.4.87 mahtavan haloaallon ajalta. Kaikki on kuitenkin vielä avoinna, myös muiden halomuotojen kohdalta. Esimerkiksi 23 rengas on epäselvä tapaus, ja riittäähän näitä. Olisi mielenkiintoista nähdä valokuvia eri havaittsijoilta nimenomaan näistä pyramidikidehaloista. Useilla havaittsijoilla varmasti on hallussaan mielenkiintoisia valokuvia, jotka ovat kuitenkin unohtuneet pöytälaatikoiden kätköihin. Kaivakaa ne sieltä esiin, ja lähettäkää jaostolle lainaan joksikin aikaa. Kuvamateriaalia ei ole koskaan liikaa.

27.4. klo 1532 Merimasku, Petteri Kankaro

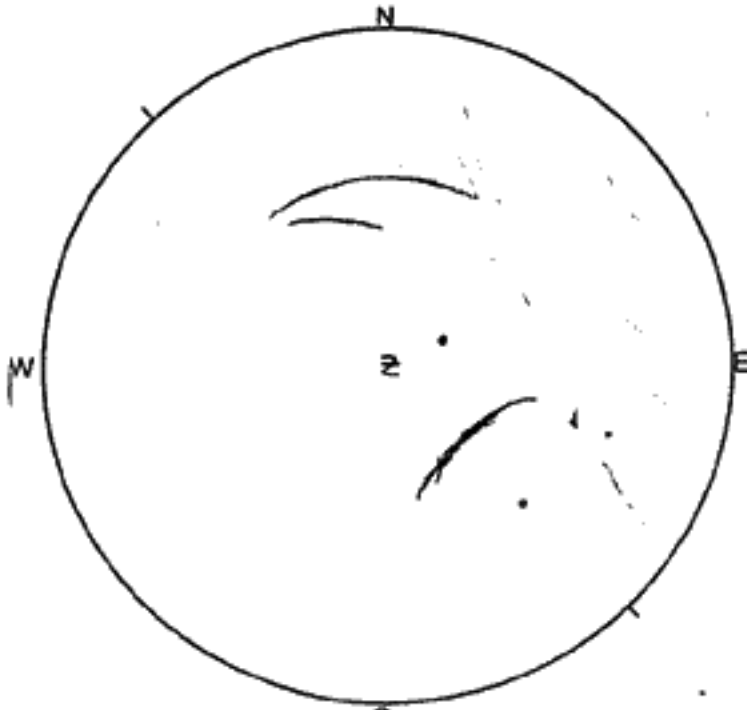
3.5. klo 1252 Merimasku, Petteri Kankaro

7.5. klo 0950 Degerby, Marko Riikonen

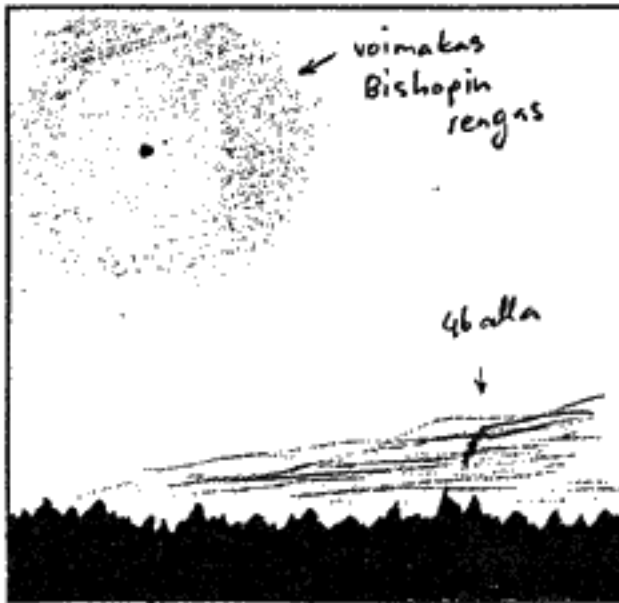
15.5. klo 1505 Degerby, Marko Riikonen

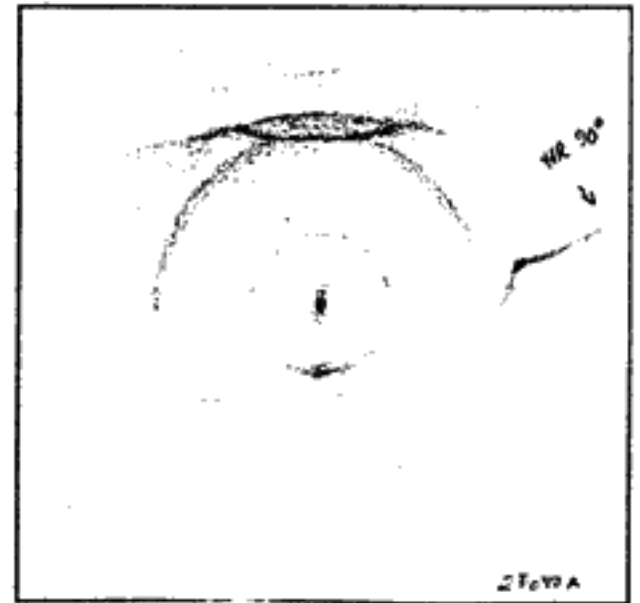
3.6. klo 1030 Kokkola, Jarmo Moilanen

3.6. klo 1615 Siuntio, Jukka Ruoskanen

4.6. klo 1525 Siuntio, Jukka Ruoskanen

8.6. klo 0915 Siuntio, Jukka Ruoskanen

ENGLISH SUMMARY

Few nice halodisplays have been observed in Finland. It was about the time, because it really had been a long time since the last good halocomplex was reported. Two reports of the anthelic arcs of Wegener has been published. First one of these was seen by Petteri Kankaro on 27th April and the latter by Jarmo Moilanen on 3rd June. Also the halos of unusual radii have been seen. On 8th June Jukka Ruoskanen reported the 9 degree halo and the lower tangent arc of the 9 degree halo. But probably the most interesting haloform in this display was the fairly bright, faintly coloured short arc at the distance of 24 degrees from the sun. This halo seems likely to be the tangent arc of the 24 degree halo. In the last paragraph there is a short presentation of the other cases (in Finland) which might be observations of the tangent arc of the 24 degree halo. It is worth mentioning, that all of the possible cases have been photographed.